

CASA-context: materialen + idealen

Materialen en idealen vormen gewoonlijk elkaars tegenpolen, in de utopische architectuur van de vroege twintigste eeuw lagen ze echter in elkaars verlengde. Pure materialen als glas en beton waren de uitdrukking van een nieuwe wereld. *'Das Glas bringt uns die neue Zeit, Backsteinkultur tut uns nur leid'*. Inmiddels is beton het succesvolste bouw materiaal wereldwijd, maar ieder succes kent zijn prijs. Daarom organiseerde CASA op dinsdag 7 mei een discussieavond over onze betonverslaving, de impact daarvan en alternatieven.

Klimaatverandering is het thema van ons tijdgewricht en wat doen architecten? Zij produceren lekkere renderings van kekke hoogbouw met wat schaamgroen erbovenop. Daar gaan we de wereld niet mee redden. 'We moeten van onze betonverslaving af', poneerde hoofdspreker Jan Nauta (Studio Nauta). Toegegeven, beton is fantastisch materiaal, 'je kunt er ontzettend veel mee, maar het is eigenlijk vergif'. Als beton een land zou zijn dan was het na respectievelijk China en de V.S. de derde CO₂-vervuiler wereldwijd. Sinds de Wederopbouw zijn wij er hier in Nederland totaal aan verslingerd en bouwen 13 miljoen vierkante meter beton per jaar, ook als dat helemaal niet hoeft. Het probleem is dat het in het huidige systeem ook bijna niet anders kan, constateerde Nauta. Een aantal grote ontwikkelaars hebben belangen in de betonindustrie en bij een uitvraag is al vastgesteld met welk (beton)systeem er gebouwd gaat worden. Daar heeft de architect niets over te zeggen, tenzij je zelf iets gaat ontwikkelen. Nauta heeft dat gedaan. Hij ontwierp onlangs een familie huis in Friesland, (waarmee hij de Abe Bonnemaprijs voor jonge architecten heeft gewonnen) dat met uitzondering van de betonnen vloer voornamelijk bestaat uit hout. Niet zomaar hout, maar kruislaags gelamineerd hout (CLT). Dat is dankzij bewerking in veel opzichten een ideaal materiaal: het is duurzaam, sterk als staal en tegelijkertijd relatief licht met alle voordelen van dien (hoogbouw bijvoorbeeld). In landen als Engeland, Duitsland, Oostenrijk en natuurlijk Scandinavië wordt er al jaren mee gebouwd. Nederland loopt achter. Nauta ziet echter een kans; door in de huidige woningbouwopgave te experimenteren met CLT in casco en constructie zouden we een enorme duurzaamheidsslag kunnen maken. Arnhem zou daar als groene stad met goede verbindingen en zijn vooruitstrevende industrie op IPKW een voortrekkersrol in kunnen hebben!

Houtbouw als serieus alternatief voor beton? Architect Matthijs Loor, tevens raadslid voor D66, is een voorstander: 'We moeten ons er alleen meer in trainen en er is te weinig aandacht voor in de opleidingen'. Onbekend maakt onbemind. Daarom vinden financiers het nog te spannend en willen ontwikkelaars er niet aan, want consumenten willen een stenen huis omdat ze niet beter weten. Ontwikkelaar-belegger Bart Schoonderbeek voelt zich aangesproken en wil de uitdaging wel aangaan om de switch van beton naar hout te maken. Anderen komen daar weer van terug. Beton in de ban, dat moet volgens Leo van der Kooij (HAN) zeker 'geen religie worden. Je moet er selectiever mee zijn'. Goed nadenken over de hoeveelheid geldt voor alles, want elk materiaal heeft een milieu-impact, constateerde een van zijn studenten. Duurzaamheid is een veelkoppig groen monster, zo bleek maar weer uit de pitch van architect Peter Groot (H2A). De perceptie van duurzaam materiaal en wat dat ook daadwerkelijk is, blijkt nogal verschillend. Het ligt eraan welke certificering je gebruikt; hout blijkt dan opeens niet eens zoveel beter dan beton. Plastic dan maar? Erik Roelevink van Plastic Fantastic bouwt momenteel op IPKW een kantoor uit zwerfafval. 'Als je dat lokaal circulair kan inzetten dan heb je een win-win situatie'. Afvalplastic met gerecycled koolstof is volgens Roelevink sterker dan carbon, maar niemand durft het aan. Hij wil aantonen dat je ermee kunt bouwen en hoopt met zijn experiment te inspireren. Roelevink (met een serieuze knipoog): 'Plastic is een natuurlijke grondstof, want je vindt het overal in de natuur'.

'Duurzaamheid is sexy, aansprekend en essentieel, maar duurzaamheid is geen ethiek. Duurzaamheid is geen ideaal. Duurzaamheid is niet hetzelfde als goede architectuur'. Joep Koenders (KRAFT Architecten) riep, inhakend op het actuele debat onder architecten naar aanleiding van de uitspraken van Baudet, in een vlammende column op tot een brede discussie over goede architectuur, niet alleen tussen vakbroeders, maar ook met de maatschappij als geheel. 'Laten we met elkaar praten over hoe we nu woningen en wijken kunnen maken waarvan een toekomstige demagoog zich over honderd jaar afvraagt waarom we niet meer bouwen zoals begin 21ste eeuw, toen er niet alleen een globale milieucrisis werd bezworen, maar ook geweldige architectuur werd gemaakt'.